

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Гончарова-Парфьонова Ольга Олегівна

ПРОВОКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В СПІВВІДНОШЕННІ
З ІНСТИТУТОМ СПІВУЧАСТІ.....513

Забавський Дмитро Олександрович

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ КОНТРАБАНДИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ.....516

Ігнатів Євген Євгенович

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ОРГАНІЗАЦІЮ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ
ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН З МЕТОЮ УХИЛЕННЯ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....519

Коновальчук Сергій Сергійович

ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ ОСОБАМИ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ:
СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....522

Кулик Анастасія Валеріївна

СИСТЕМНІСТЬ ЯК ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....525

Мальцев Максим Вікторович

ВІДМЕЖУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 272 КК УКРАЇНИ, ВІД
СУМІЖНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....528

Перстинчик Дмитро Олегович

КАРАНІСТЬ КОНТРАБАНДИ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ: НОРМАТИВНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ.....530

Поліщук Яна Романівна

МОБІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ.....533

Рутковська Анастасія Русланівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ.....536

Фартух Олександр Олександрович

ВОЄННІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОРІЄНТИРІВ
УКРАЇНИ.....539

Цвеліх Павло Володимирович

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ
НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ...543

СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Торбас Олександр Олександрович

ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ЗАЯВЛЯТИ КЛОПОТАННЯ ПРО ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО
ЗАХОДУ ПОТЕРПЛИМ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО
ОБВИНУВАЧЕННЯ.....547

Аленін Юрій Павлович, Волошина Владлена Костянтинівна

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....550

Дрюмкін Віктор Миколайович

ПОВОЄННА КРИМІНОЛОГІЯ В УКРАЇНІ: ПОТРІБНА ЗМІНА ДОКТРИНИ.....552

Ракіпова Інна Василівна

ЩОДО ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....555

Волошина Владлена Костянтинівна, Нечипорук Володимир Олександрович

ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА КРИМІНАЛЬНЕ
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ.....558

Гуртієва Людмила Миколаївна

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДСТАВИ ВІДКЛАДЕННЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ НА СТАДІЇ
СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ.....561

човим чинником у забезпеченні прав людини. Незважаючи на виклики, цей процес продовжується, а Україна дедалі більше інтегрується у європейський правовий простір, базуючись на принципах верховенства права та поваги до людської гідності.

Список використаних джерел:

1. Рішення ЄСПЛ про захист прав людини і основоположних свобод в кримінальному судочинстві. Актуальне законодавство та судова практика. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 486 с.

2. Рішення Європейського Суду з Прав Людини. Захист прав людини і основоположних свобод в кримінальному судочинстві (2022-2024) / під заг. ред. І. М. Копотуна Київ : «Центр учбової літератури», 2024. 328 с.

Ключові слова: ЄСПЛ, кримінальне процесуальне законодавство, права людини, Конвенція, справедливий суд, затримання, адвокат, катування, презумпція невинуватості, судовий контроль.

Keywords: ECHR, criminal procedural law, human rights, Convention, fair trial, detention, lawyer, torture, presumption of innocence, judicial review.

Гуртієва Людмила Миколаївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДСТАВИ ВІДКЛАДЕННЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

У Великій українській юридичній енциклопедії поняття відкладення судового розгляду трактується як перенесення судового розгляду на іншу чітко визначену судом дату та час у зв'язку з обставинами, які унеможливають хід судового розгляду та перелік яких закріплений у КПК України [1, с. 109].

Під час судового провадження у першій інстанції ухвалу про відкладення судового засідання суд може постановити як на стадії підготовчого провадження, так і на стадії судового розгляду.

Ми вже обґрунтовували позицію, що підставою прийняття будь-якого судового рішення (у т.ч. ухвали про відкладення судового засідання) є наявність зазначених в законі обставин (фактичних обставин, фактів) [2, с. 238 та ін.].

За ч. 2 ст. 322 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [3] не вважаються порушеннями безперервності судового розгляду випадки відкладення судового засідання внаслідок:

1) неприбуття сторони або інших учасників кримінального провадження;

2) складення та погодження прокурором процесуальних документів щодо відмови від підтримання державного¹ обвинувачення, зміни обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення;

3) підготовки захисту обвинуваченого від зміненого чи додаткового обвинувачення;

4) підготовки потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення;

5) проведення дослідження речових доказів за місцем їх знаходження, огляду на місці;

6) проведення експертизи у випадках та порядку, передбачених ст. 332 КПК;

7) надання доступу до речей чи документів або доручення проведення слідчих (розшукових) дій у випадках та порядку, передбачених ст. 333 КПК.

У юридичній літературі висловлена думка, що положення ч. 2 ст. 322 КПК встановлюють вичерпний перелік випадків (підстав), за яких відкладення судового розгляду не буде вважатися порушенням засади безперервності [5, с. 545; 6, с. 679, 7, с. 30].

На наш погляд, із такою позицією важко погодитися з наступних міркувань.

По-перше, аналіз положень КПК дозволяє дійти висновку, що підстави відкладення судового засідання на стадії судового розгляду вказані як в ч. 2 ст. 322 КПК, так і в інших положеннях КПК. Зокрема, у:

- ч. 3 ст. 324 КПК (для залучення захисника за призначенням у разі якщо в кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, прибуття в судові засідання захисника, обраного обвинуваченим, неможливе);
- ч. 1 ст. 330 КПК (для залучення захисника за призначенням та підготовки його до захисту у разі видалення обвинуваченого з зали судового засідання);
- ч. 5 ст. 338 КПК (для підготовки та складання досудової доповіді у разі зміни прокурором ступеня тяжкості злочину з тяжкого чи особливо тяжкого на злочин, передбачений ч. 2 ст. 314-1 КПК);
- ч. 1 ст. 341 КПК (для складення та погодження прокурором процесуальних документів, які пов'язані з початком провадження щодо юридичної особи);
- ч. 2 ст. 339 КПК (для підготовки представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, до судового розгляду у разі задоволення клопотання прокурора про початок провадження щодо юридичної особи).

¹ У своїй практиці Велика Палата Верховного Суду звертала увагу, що кримінальне процесуальне законодавство (зокрема, п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК та ін., п. 1 ч. 1 ст. 2 Закону України № 1697-VII «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р.) оперує поняттям «державне обвинувачення». Статтями 129, 131-1 Конституції України передбачено, що конституційною функцією прокурора і засадою судочинства є підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді. Отже, термінологія Конституції України та галузевого кримінального процесуального законодавства відрізняється визначенням такої функції прокуратури, як підтримання обвинувачення в суді [4].

По-друге, деякі підстави відкладення судового засідання не зазначено у ч. 2 ст. 322 КПК, проте логічно випливають зі змісту інших положень КПК (на що ми вже звертали увагу [8, с. 87-94]).

Наприклад, у п. 4 ч. 2 ст. 322 КПК передбачена така підстава відкладення судового засідання як підготовка потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання публічного обвинувачення. Цілком очевидно (та логічно), що у випадку, передбаченому ч. 3 ст. 338 КПК (у разі зміни прокурором обвинувачення, яке передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення чи зменшення обсягу обвинувачення), також є необхідність відкласти судовий розгляд якщо потерпілий висловить згоду на підтримання обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі (оскільки потерпілому необхідний буде час для підготовки) [8, с. 92]. Проте, вказаний випадок не зазначено як підставу відкладення судового засідання ані у ч. 2 ст. 322 КПК, ані у ч. 3 ст. 338 КПК.

На наше переконання, до положень ч. 3 ст. 338 КПК доцільно внести доповнення: «<...>. Якщо потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі, головуючий надає йому час, необхідний для підготовки до судового розгляду».

Положення п. 4 ч. 2 ст. 322 КПК пропонуємо викласти у наступній редакції: «підготовки потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання публічного обвинувачення або змінив обвинувачення на менш тяжке кримінальне правопорушення чи зменшив обсяг обвинувачення».

Убачається, що таке законодавче закріплення сприятиме забезпеченню прав потерпілого, зокрема, права на справедливий судовий розгляд (у тому числі доступу до правосуддя), в частині відстоювання своєї правової позиції.

Крім того, такий підхід цілком відповідає практиці Конституційного Суду України та Верховного Суду.

Так, Конституційний Суд України звертав увагу, що засада рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом забезпечує гарантії доступності правосуддя та реалізації права на судовий захист, закріпленого в частині першій статті 55 Конституції України. Ця засада є похідною від загального принципу рівності громадян перед законом, визначеного частиною першою статті 24 Основного Закону України, і стосується, зокрема, сфери судочинства. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом передбачає єдиний правовий режим, який забезпечує реалізацію їхніх процесуальних прав [9, п. 3.1.].

Як зазначає Велика Палата Верховного Суду [10] «<...> суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, зобов'язаний створити потерпілому, як і іншим учасникам процесу, необхідні умови для реалізації його процесуальних прав, зокрема <...> надати можливість <...> виражати власну позицію щодо питань, пов'язаних з притягненням обвинуваченого до кримінальної відповідальності» (п. 34); «підтримання потерпілим будь-якого з обвинувачень як початкового, так

і зміненого, є проявом його позиції про застосування щодо обвинуваченого заходів кримінальної репресії. <...>» (п. 47).

Список використаних джерел:

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. 1064 с.

2. Гуртієва Л. М. Наукові концепції підстав прийняття судових рішень у кримінальному судочинстві. *Молодий вчений*. 2016. № 7 (34) липень. С. 238-241.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. (зі змін. та доп.). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.06.2019 у справі № 404/6160/16-к (провадження № 13-22кc19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82885726>

5. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / за ред. С. В. Ківалова, С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. С. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. 1224 с.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. 664 с.

8. Гуртієва Л. Законодательное закрепление оснований отложения уголовного производства судом первой инстанции в новом УПК Украины. *Юридичний вісник*. 2013. № 1. С. 87-94.

9. Рішення Конституційного Суду України від 25.04.2012 р. № 11-рп/2012 (справа № 1-12/2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12#Text>.

10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.07.2019 р. у справі № 288/1158/16-к (провадження № 13-28кc19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82998245>

Ключові слова: кримінальні процесуальні рішення, Кримінальний процесуальний кодекс України, судовий розгляд, відкладення судового розгляду

Keywords: criminal procedural decisions, the Criminal Procedure Code of Ukraine, trial, postponement of trial.